

นางร้องให้

โภวิทย์ กรรมชนะกาญจน์

นางร้องให้ เป็นอีกกรรมเนียมหนึ่งในสานักที่มีการแต่งหอกในเชียงรายตอนนั้น พิธีของราชสำนักที่จัดแสดงขึ้นเพื่อแสดงความอาลัยแด่ผู้ล่วงลับ การมี “นางร้องให้” เป็นธรรมเนียมหนึ่งในราชสำนัก ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากชนชาติมอญที่มีสัมพันธ์กับไทยมานาน ซึ่งในประเพณีมอญจะมีพวงรับจังร้องให้ มีเสียงร้องทำองໂຄດครવญ จนนำมาตั้งเป็นที่ก่อทำงานคงเพลงว่า “มอญร้องให้”

ที่มาของธรรมเนียมมอญกล่าวกันว่ามาจากการบุรีพพานของพระพุทธเจ้า ที่ทำให้พุทธบริษัทที่ยังไม่บรรลุอรหันต์พากันร้องให้รำง ภายหลังจึงกลายเป็นประเพณีสืบมาว่า เมื่อบิดามารดา หรือครูบาอาจารย์ตายไปถูกหกานและศีบดีต้องไปร้องให้แสดงความกตัญญูต่อที่

พระสามตันเสบงนางร้องให้
ในสมัยรัชกาลที่ 4

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏหลักฐานการมีนางร้องให้ในคำให้การ “บุนทดวงหาวด” อธินายถึงการจัดงานพระราชพิธีพระบรมศพของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ว่าได้เกณฑ์นางสมกำนัลมาเป็นนางร้องให้ซึ่งในการร้องให้จะควบคู่กับประโคมหรือปีพาทย์ ตั้งนี้

“แล้วจึงกะเกณฑ์ให้พระสนมกำนั้นมันทึ้งปวง
มานั่งห้อมล้อมพระบรมศพ แล้วนั่งร้องให้เป็นเวลาหน้าที่
เป็นอันมาก แล้วมีนางขับรำเกณฑ์ทำโนรี กำนั้นลันธี
น้อยๆ สามๆ ตั้งกินนร กินนร มานั่งห้อมล้อม ขับรำทำเพลง
อยู่เป็นอันมาก แล้วจึงประโคมพ้อง กลอง แต่รังษ์
แคลมหรือปีพาทย์อยู่ทุกเวลา”

ธรรมเนียมการพระราชพิธี ทำสืบเนื่องมาถึงสมัย
รัตนโกสินทร์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
ราชกาลที่ ๑ ซึ่งมีนางร้องให้ และประโคมกลองชั้นจะ^๔
ตามเวลา เหมือนอย่างพระมหาภัตติย์แต่ครั้ง
กรุงศรีอยุธยา

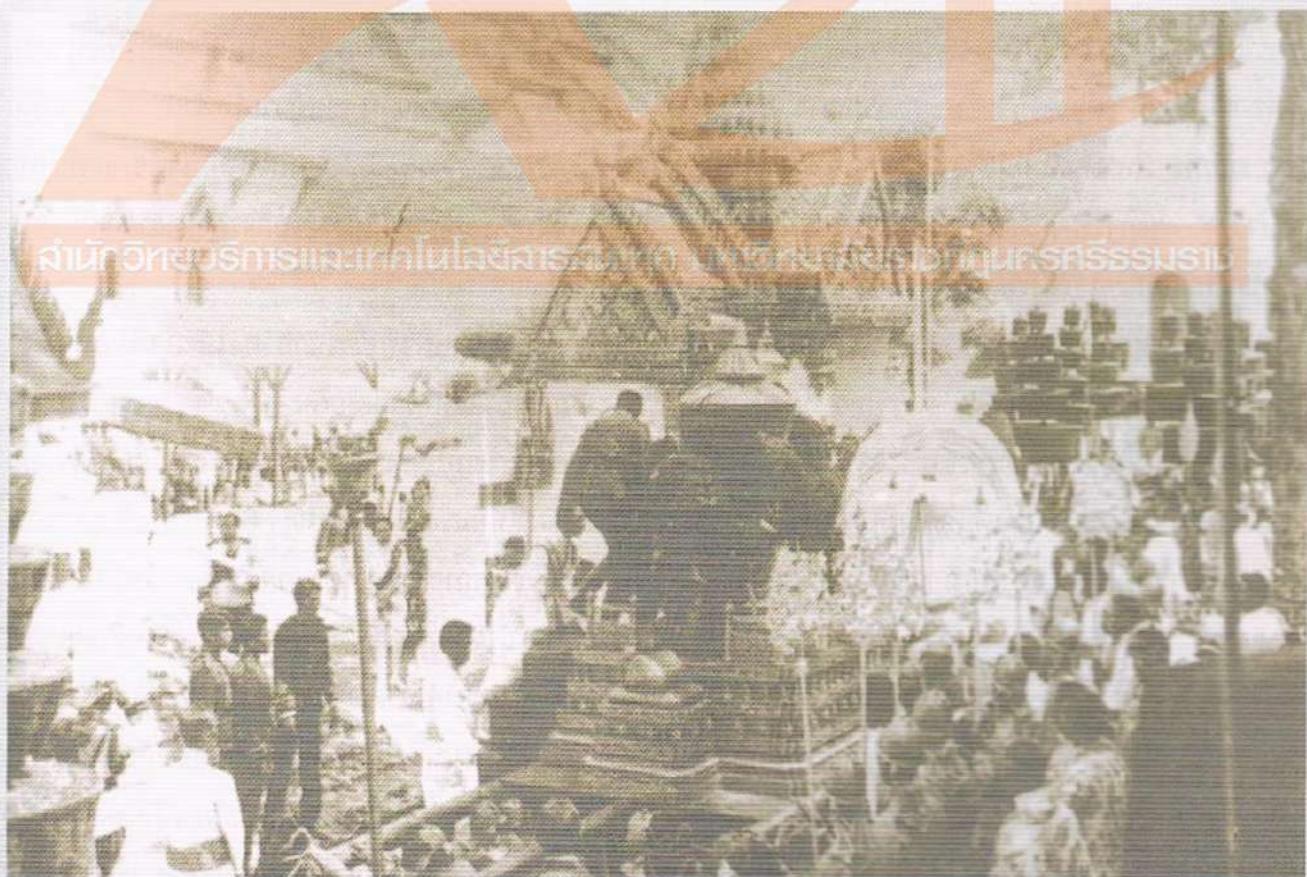
สำหรับวิธีการต้องใช้คนจำนวนมาก ส่วนใหญ่
จะใช้นางพระสนม นางพระกำนัลหรือผู้ที่ได้ถวายตัว
มีต้นเลียง ๕ คน และฝีครัวอร่อยประมาณ ๕๐-๑๐๐ คน

ครัวคุดห้ายที่มีนางร้องให้ตามพระราชประเพณี
คืองานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัว ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้จัดงานร้องให้ คือ
พระเจ้าบรമวงศ์ເຊົ້າ กรมหลวงพิพรัตนกิจวุฒินิ ໂດຍໃຫ້
เจ้าจอมและพนักงานคบยร้องให้ตามบท ในเวลาประโคม
ยาม คือ ย่ารุ่ง เที่ยง ยั่คា บາມ ส่องยาม สามยาม
มีเจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ ถดาວតຍ เจ้าจอม
คนสุดท้ายในราชกาลที่ ๕ เป็นต้นเสียงร้องนำ

แต่หลังจากงานพระบรมศพในครั้งนั้น พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงมีพระราชดำริให้

พระราชพิธีอัญเชิญพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

กรมหลวงพิมพ์รัตนกิริฎกุลินี

เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ ลดาวัลย์ ในรัชกาลที่ ๕

ยกเดิกรธรรมเนียมนี้ไปเนื่องจากความไม่เหมาะสม
หลาຍประการ ตั้งแต่การร้องระห่ำจากการประโคม
พระบรมคพ ที่พระองค์ทรงเห็นว่าเป็นการ “ให้รู้สึกหงุด
เสียใจวิชชา” และการร้องกีช้ำไปข้ามมาไม่เป็นการร้องให้จริงๆ
กับทั้งยังถึงเสียงรบกวนเวลาที่พระกำลังถวายพระธรรม
เทคโนโลยฯ บวกกับความประพฤติของนางร้องให้เองที่
ขาดความเคารพในกาลเทศฯ

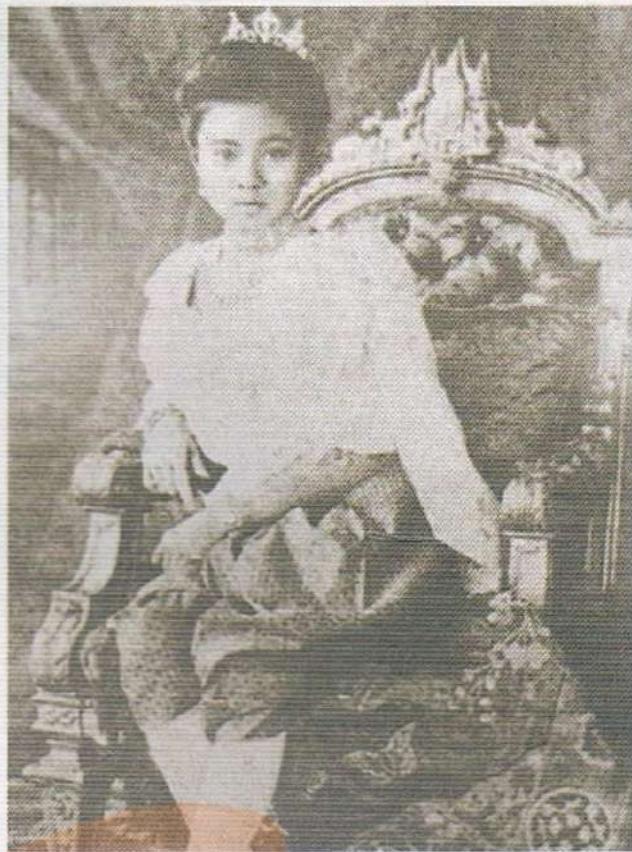
ความไม่เหมาะสมหลาຍประการ ที่ไม่ต้องด้วย
พระราชนิยาม ทำให้สมเด็จพระบรมกุญแจเกล้า ทรงมี
พระราชดำริที่จะยกเดิกรธรรมเนียมการพระบรมคพ
ดังกล่าว

พระบาทสมเด็จพระบรมกุญแจเกล้าฯ ทรงเขียนเล่า
ไว้ว่า “ฉันเองโดยนิยมอย่างนั้น ก็ໂกรธและต้องสั่งให้
หยุดเหมือนกัน แต่มีคนที่ชอบนางร้องให้ก็มีมาก
เพราเหตุต่างๆ พากชนขึ้นเก่า มีกรรมนราธิปเป็นต้น
ชอบเพราเห็นว่าหู ในพากชนใหม่ๆ ไปฟังกันแหน่นๆ

เพราะไม่เคยฟัง จึงอยากฟังฉะนั้นก็มีแต่ที่ไปฟังสำหรับ
ความต้องการส่วนตัวก็มี เนื่องผู้ชายไปฟังเพราอย่างเห็น
ตัวนางร้องให้ หรือเป็นโอกาสไปพบปะผู้หญิงที่ไปฟัง
นางร้องให้อีกด้วยนั่น นับว่าเป็นการพึงนางร้องให้เท่ากับ
ฟังเสียงคือและการอกัน”

“...ฝ่ายตัวผู้เป็นนางร้องให้เองก็คงจะถือ
เป็นโอกาสในการประชุมคุยกัน คล้ายไปสโมสร ด้วยเหตุ
ทั้งปวงนี้ฉันจึงเกลียดนางร้องให้และลั่งว่า เมื่อถึงงานศพ
ฉันขออย่าให้มีนางร้องให้เลย”

เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ ลดาวัลย์ ในรัชกาล
ที่ ๕ เป็นนางร้องให้ชุดสุดท้ายในรัตนโกสินทร์...คุณจอม
บรรยายไว้ว่า ได้เป็น ๑ ใน ๔ ต้นเสียงนางร้องให้ในงาน
พระบรมคพ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
มีถูกคู่อิก ๘๐-๑๐๐ คน การร้องจะร้องเป็นเพลง มีเนื้อ
๕ บท ในเวลาประมาณยี่ถ่ายาม คือ บ้ำจุ่ง เที่ยง บ้ำค้ำ
ยาม ส่องยาม สามยาม มีเนื้อร้องดังนี้

เจ้าjomหม่อมราชวงศ์สดับ ลดาวัลย์ ในรัชกาลที่ ๕

๑. พระร่มโพธิ์ทอง พระพุทธเจ้าข้าເอย
พระຖลกรະໜ່ອມແກ້ວ พระพุทธเจ้าข้าເอย

๒. พระເສດ්ධීໄປສු່ສරර්ค්ชັນໄດ ລະຫັພຣະບາທ
ບຸຄລໄວ້ พระพุทธเจ้าข้าເอย พระຖลgrະໜ່ອມແກ້ວ
พระพุทธเจ้าข้าເอย

๓. พระຍອດຟ້າ ພຣະສຸເມງວຸທອງ พระพุทธเจ้า
ข้าເอย พระຖลgrະໜ່ອມແກ້ວ พระพุทธเจ้าข้าເอย

๔. พระເສດ්ධීຈຳຜ່ານພິກພແກ່ງໄດ ນ້າພຣະບາທ
ຈະຕາມເສດ්ධීໄປ พระพุทธเจ้าข้าເอย

๕. พระຖลgrະໜ່ອມແກ້ວ พระพุทธเจ้าข้าເอย
พระຖลgrະໜ່ອມແກ້ວ พระพุทธเจ้าข้าເอย

ແຕ່ໃນຮັບສິນພຣະບາທສົມເຕີຈພຣະມງຸງເກົລັງເຈົ້າ
ອູໝໍ້ກ້ວ້າ ທຽບບັນທຶກໄວ້ໃນໜັງສືບປະຕິກາສທ່ຽນຮັບກາລທີ ๖
ເກີຍກັນນາງຮ້ອງໃຫ້ວ່າ “ໃຫ້ຮູ້ສົກຮຽມເຊີຍຈິງໆ ແລະຮ້ອງ
ຫ້າໄປຫ້າມາ ໄນເປັນກາຮ້ອງໃຫ້ຈິງໆ ກັນທີ່ບໍ່ຢັງສັງເລີຍ
ຮັບກວນເວລາທີ່ພຣະກຳລັງຄວາຍພຣະເທັນນາ” ຮັມໄປດີ່ງ

ໄມ່ພອພຣະທີ່ຍັງຄວາມປະປຸດຂອງຜູ້ທີ່ໄປຟັງແລະຕ້ວ່າ
ຂອງນາງຮ້ອງໃຫ້ເອັງ ທີ່ແສດງກວິຍາຂາດຄວາມເຄົາພິນ
ກາລເທັກ ແມ່ນໄປສົມສຽກນຳມາກວ່າຈະສໍາຮັມຮໍາລຶກສິ້ງ
ພຣະມາກຮູ້ນາທີ່ຄຸນ ຮັບກາລທີ ๖ ໄດ້ທຽບບັນທຶກໄວ້
ອ່ານ່າຍ້ດ້ານວ່າເນື້ອ “ຄົງນາງຄພລັນເພື່ອຍ່າໄຫ້ນາງຮ້ອງໄຫ້
ເລີຍ” ເນື້ອສວຽດຄອຮມເນີຍນາງຮ້ອງໃຫ້ຈິງຄູກຍາກເລີກໄປ
ໂດຍມີຍາຍ

ເຈົ້າjomหม່ອມຮຣະວັນສົດັບ ສດາວັລຍ໌ ນາງຮ້ອງໃຫ້
ຫຼຸດສຸດທ້າຍໃນຮັດຕະໂກລິນຫວີ ອ້ອງຄວາຍໃໝ່ພຣະບຣມຄພ
ຮັບກາລທີ ๕

ນາງຮ້ອງໃຫ້ທີ່ມີຂໍ້ເລີຍເປັນທີ່ຈະຈຳກັນໄດ້ຕ່ອມາ
ຄື່ອ ເຈົ້າjom ມ.ຣ.ວ.ສົດັບ ສດາວັລຍ໌ ບຸຕົວໜ່ອມເຈົ້າເພີ່ມໃນ
ພຣອງຄົ່ງເຈົ້າສດາວັລຍ໌ ກຣມມ່ວນກຸມືນທຣກັກດີພຣະຫຍ່ອຮສ
ໃນຮັບກາລທີ ๗ ມ.ຣ.ວ.ສົດັບ ຄູກສັ່ງຕ້ວ່າເມາເປັນນາງຫ້າການ
ໃນຕໍາຫັກສົມເຕີຈພຣະວິມາດາເຂອກຮມພຣະສູຫາສິນນາງາ
ພຣະວິດາໃນກຣມມ່ວນກຸມືນທຣາ ເພື່ອຝຶກຫັກວິຫາສໍາຫັກ

กุลสตรี ปรากฏว่า เจ้าจอม ม.ร.ว.สดับ มีพรสวรรค์ ทางด้านเสียง ขับร้องเพลงได้กังวนหวานอย่างที่เรียกวันว่า ฝี “แก้วเสียงหันออก” จึงได้เป็นนางขับร้องในงานให้ร้องถวาย พระนาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในครั้งหนึ่งเมื่อทรงประประชวรต้องพักผ่อนพระราชภัยอยู่หลายวัน

ความໄเพเราะในน้ำเสียง ม.ร.ว. สดับ เป็นที่พอพระราชหฤทัยอย่างยิ่ง ถึงกับมีพระราชนิพนธ์พระราชทานว่า

แม่เสียงเพราเยอ
น้ำเสียงเจ้าเสนางะ
เหมือนหนึ่งใจพี่จะขาด
เจ้าร้องคำนำ ยิ่งช้ำพิศวาส
พี่ไม่ว่ายหมายมาด
รักแม่เสียงเพราเยอ

แล้วทรงขอจากสมเด็จพระวิมาดาฯ ให้ม.ร.ว. สดับ เย้ารับราชการฝ่ายในเป็น เจ้าจอมรุ่นท้ายในรัชกาลที่ ๕ และได้ชื่อว่าเป็นเจ้าจอมที่ทรงโปรดป्रานามากที่สุดคนหนึ่ง เจ้าจอมสดับได้ทำหน้าที่ฉลองพระเดชพระคุณ เป็นครั้งสุดท้ายในพระราชพิธีพระบรมศพ พระองค์ทรงทำหน้าที่เป็น นางร้องให้ ขณะเคลื่อนพระศพสมเด็จ รัชกาลที่ ๕ และเป็น นางร้องให้กองค์สุดท้ายในราชวงศ์จักรี

คำให้การขุนหลวงหาวัด

(ฉบับภาษา)

และ

ประชุมแห่งความคิด ภาค ๒๐

จะดำเนินการ เชื่อ การจะสามารถมีส่วนร่วมกัน
และต่อไปในรากฐานของความมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

ข้อมูลจาก ประวัติศาสตร์กุฎีจีวินโภสินทร์

อิศรินทร์ หนูเมือง/เรียบเรียงจาก หนังสือ
กรรมเนียมพระบรมศพ และพระศพเจ้านาย : สำนักพิมพ์
นิติชน ๑๔๕๑ เพยแพรคัชแรกใน ประเทศไทย
ออนไลน์ ๒ ส.ค. ๒๕๕๘

